

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in

Evropski investicijski banki – Čist planet za vse – Evropska strateška dolgoročna vizija za uspešno, sodobno, konkurenčno in podnebno nevtravno gospodarstvo

(COM(2018) 773 final)

(2019/C 282/09)

Poročevalec: **Pierre Jean COULON**

Soporočevalec: **Stefan BACK**

Zaprosilo	Evropska komisija, 17.6.2019
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	20.6.2019
Plenarno zasedanje št.	544
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	152/1/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO se strinja, da bi nevarnost globalnega segrevanja za 2° C kmalu po letu 2060 – torej nad mejno vrednostjo, določeno v Pariškem sporazumu – zelo poslabšala pogoje za življenje in gospodarstvo v Evropi, zato odločno podpira cilj, da bi EU na socialno pravičen in učinkovit način do leta 2050 postala podnebno nevtravno gospodarstvo. Takšen prehod je mogoč in Evropi koristi.

1.2 Ukrepe na področju podnebnih sprememb je treba sprejeti nemudoma. EESO podpira prednostne naloge, ki jih je v svojem poročilu navedla Evropska komisija. Države članice poziva, naj podprejo cilj, da postane EU do leta 2050 podnebno nevtravno gospodarstvo. K podpiranju tega cilja poziva tudi evropska podjetja, sindikate, nevladne organizacije in nacionalne ekonomsko-socialne odbore.

1.3 EESO pozdravlja pričakovane dobre rezultate pri izvajanju različnih, že sprejetih ukrepov, ki naj bi po ocenah emisije toplogrednih plinov zmanjšali za 45 % do leta 2030 – kar je več od zaveze 40 %, ki jo je EU sprejela na podlagi Pariškega sporazuma – in za 60 % do leta 2050.

1.4 Čeprav to ne zadostuje za uresničitev cilja podnebno nevtralne družbe do leta 2050, so po mnenju EESO ocenjeni rezultati že sprejetih ukrepov za obdobje do leta 2030 takšni, da morajo vsi novi ukrepi upoštevati potrebo po predvidljivosti, s čimer bi omogočili dobro načrtovanje in preprečili nepovratne stroške. Ob tem poudarja, da je treba podjetja, zlasti MSP, jasno in pravočasno obveščati.

1.5 Iz omenjenih razlogov EESO tudi meni, da je treba karseda hitro sprejeti strategijo za obdobje po letu 2030, da bi do leta 2050 prešli na podnebno nevtravno družbo.

1.6 EESO poudarja, da je treba prehod na podnebno nevtralnno družbo izvajati s pomočjo konkurenčnega, socialno pravičnega in večstranskega pristopa ter vzpostaviti ustrezna orodja za polno vključevanje in sprejemanje civilne družbe, vključno z vsemi državljani, podjetji in organizacijami. To zajema zasnovano in izvedbo pri določanju cen ogljika, pri čemer naj se upoštevajo učinki na podjetja in državljane.

1.7 EESO poudarja pomen ukrepov na lokalni in regionalni ravni ter polnega vključevanja lokalnih in regionalnih oblasti.

1.8 EESO poudarja pomen krožnega gospodarstva, biogospodarstva, digitalizacije in ekonomije delitve, ki odločilno prispevajo k učinkovitejši rabi virov in zmanjšanju emisij.

1.9 EESO opozarja na izreden pomen mobilnosti za delovanje notranjega trga EU, kar je priznано v sporočilu, in poudarja pomen iskanja rešitev za zmanjšanje ogljičnega odtisa mobilnosti, med drugim v letalstvu, ki ne bodo vplivale na njeno ključno vlogo za celotno evropsko gospodarstvo in družbo, posameznike in podjetja.

1.10 EESO priznava pomen proizvodnje električne energije iz vseh razpoložljivih in novih virov, ki ne proizvajajo emisij. Za zagotavljanje oskrbe z električno energijo, ki se vse bolj proizvaja iz obnovljivih virov energije, so bistvenega pomena interkonekcija, shranjevanje energije in prilagajanje odjema.

1.11 Zgodnje načrtovanje in določanje ciljev je pomembno za varno načrtovanje v podjetjih, spodbujanje raziskav in razvoja ter ustvarjanje ugodnih pogojev, v katerih bi lahko Evropa, vključno s svojo industrijo in podjetji na splošno, kot prva na trgu izkoristila prednosti in ostala konkurenčna. V zvezi s tem EESO poudarja pomen odnosov s tretjimi državami, saj bi tako lahko več držav vključili v proaktivno podnebno strategijo, hkrati pa zagotovili enake konkurenčne pogoje za evropsko industrijo ter vplivali na določanje standardov.

1.12 Za izvedbo načrtovane strategije je ključno financiranje, zato EESO ponovno priporoča, naj se zagotovijo ustrezna proračunska sredstva za podporo raziskavam, razvoju in uporabi dognanj v industriji.

1.13 EESO poudarja, da je financiranje ključno vprašanje, saj pri njem ne gre le za javna sredstva, temveč je pomembno podpreti tudi mehanizme, ki spodbujajo zelene naložbe.

1.14 EESO poudarja, da prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo ne bo mogoč brez daljnosežnih raziskav in inovacij. Potrebne so najrazličnejše inovacije, med drugimi tudi na področju novih vedenj, poslovnih modelov, družbenih norm, procesov, tehnik, trženja in tehnologij.

1.15 EESO opozarja na pomembno vlogo bioenergije z zajemanjem in skladiščenjem ogljika ter naravnimi ponori ogljika, kot so gozdovi in številne kmetijske površine, ki vežejo ogljik, kot so travinje, pašniki, šotišča itd. Del rešitve problema sta trajnostno gospodarjenje z gozdovi in izkoriščanje potenciala kmetijskih zemljišč za sekvenciranje ogljika.

1.16 EESO ugotavlja, da Evropa predstavlja približno 7 % svetovnega prebivalstva ter ustvarja 20 % svetovnega BDP in 30 % svetovnih visokokakovostnih znanstvenih publikacij. Ker mora biti prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo del svetovnih prizadevanj za boj proti podnebnim spremembam, ima po mnenju EESO lahko EU največ vpliva tako, da drugim državam dokaže, da je tak prehod možen in pozitiven za družbo. Zato bi s projektom 100 evropskih mest, ki bi do leta 2030 postala podnebno nevtralna, dokazali, da lahko prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo postane resničnost in izboljša kakovost življenja.

1.17 EESO meni, da Evropa potrebuje socialni sporazum za prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo, o katerem se morajo dogovoriti EU, države članice, regije, mesta, socialni partnerji in organizirana civilna družba, ter s tem zagotoviti, da zaradi prehoda ne bo nihče zapostavljen. V ta namen bi morala biti Evropski socialni sklad in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji ustrezno zasnovana in financirana. Prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo je tudi priložnost za izkoreninjenje energijske revščine in izboljšanje kakovosti življenja, ustvarjanje delovnih mest in socialno vključenost ter zagotavljanje enakega dostopa do osnovnih energetskih storitev za vse Evropejce.

1.18 EESO poziva Evropski parlament, naj ustanovi neodvisni odbor EU za podnebne spremembe, ki bo zadolžen za pripravo znanstvenih ocen in oblikovanje političnih priporočil. Nadalje poziva države članice, v katerih tovrstni odbori še ne obstajajo, naj jih ustanovijo na nacionalni ravni in ob upoštevanju nacionalnih posebnosti zagotovijo, da bodo poročali nacionalnim parlamentom in nacionalnim ekonomsko-socialnim odborom.

1.19 EESO še enkrat poudarja, da je treba nujno vzpostaviti učinkovit dialog, ki bo nudil koristen prispevek in s pomočjo katerega bo mogoče sčasoma v celoti sprejeti in podpreti strategijo, ki jo je treba oblikovati in predložiti do leta 2020. Zato predlaga, da se vzpostavi stalen dialog z državljani kot obvezni pripravljalni element pri sprejemanju vseh pomembnih političnih odločitev in pobud v zvezi s pripravo zakonodaje na ravni EU ter na nacionalni in podnacionalni ravni. Prispevek k dialogu in način njegovega upoštevanja bi morala biti vidna javnosti, pri čemer je treba prepoznavnost dialoga zagotoviti tako, da postane odgovornost na ravni komisarja.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO meni, da so podnebne spremembe resna družbena grožnja. Povprečne svetovne temperature se lahko kmalu po letu 2060 povišajo za 2° C, kar je precej nad mejno vrednostjo iz Pariškega sporazuma in bi imelo hude posledice za svetovno gospodarstvo ter življenjske razmere po vsem svetu. Kot je bilo poudarjeno v poročilu Medvladnega foruma OZN za podnebne spremembe iz leta 2018 ⁽¹⁾ in sporočilu Evropske komisije „Čist planet za vse“ (COM(2018) 773) (v nadaljnjem besedilu: sporočilo), je za zaščito planeta in zaščito Evropejcev pred podnebnimi spremembami potreben občutek nujne.

2.2 EESO poudarja, da poleg stroškov, povezanih s prehodom na podnebno nevtravno gospodarstvo, obstajajo tudi stroški neukrepanja. Po navedbah iz sporočila so naravne nesreče, povezane z vremenom, v letu 2017 povzročile rekordnih 283 milijard EUR gospodarske škode, zaradi poplavljanja rek v Evropi pa bi lahko škoda znašala do 112 milijard EUR letno.

2.3 EESO močno podpira cilj, da bi EU do leta 2050 s socialno pravičnim prehodom in na stroškovno učinkovit način postala podnebno nevtravno gospodarstvo (torej da bi dosegla ničelno stopnjo neto emisij toplogrednih plinov). Kot je razvidno iz sporočila, je takšen prehod mogoč in koristen ter je v skladu z zavezami EU na svetovni ravni, in sicer v okviru Pariškega sporazuma in ciljev trajnostnega razvoja OZN.

2.4 EESO pozdravlja dejstvo, da so v svežnju Čista energija za vse Evropejce energetske cilji EU za leto 2030 višji tako za obnovljive vire energije (s 27 % na 32 %) kot za energetske učinkovitost (s 27 % na 32,5 %). V skladu s sporočilom naj bi se emisije toplogrednih plinov do leta 2030 zmanjšale za 45 %, kar je več od 40 %, h katerim se je EU zavezala v okviru Pariškega sporazuma, in pričakovano zmanjšale za 60 % do leta 2050. To ne bo zadoščalo, da bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtravnost, zato se EESO strinja, da je nujno oblikovati vizijo gospodarske in družbene preobrazbe, kot je predlagana v sporočilu.

2.5 EESO poudarja, kako pomembna je predvidljivost, da se olajša načrtovanje in preprečijo nepovratni stroški. EESO ceni izjavo iz sporočila, da trenutno niso načrtovane nove politike in spremembe ciljev do leta 2030, in poudarja, da je treba podjetja, zlasti MSP, jasno in pravočasno obveščati.

2.6 EESO se strinja, da bodo za uresničitev cilja podnebne nevtravnosti potrebne strukturne spremembe v vseh delih družbe. Vpliv bodo čutili vsi državljani, podjetja in akterji, zato mora biti civilna družba v celoti vključena, mobilizirana in opremljena z ustreznimi orodji, da bo lahko vplivala na potrebne ukrepe za doseg podnebne nevtravnosti. EESO še opozarja, da je vključitev prilagajanja na podnebne spremembe v dolgoročno načrtovanje ključna za zagotavljanje socialnega in gospodarskega razvoja.

2.7 EESO poudarja, da je nujno stopnjevati ukrepe EU in prevzeti vodilno vlogo, da bi izkoristili prednosti prvega akterja.

2.8 EESO je seznanjen z opredelitvijo sedmih „strateških gradnikov“, ki se nanaša na področja, na katerih bi bilo treba ukrepati in opredeliti okvir, ki bi to omogočal.

(1) Posebno poročilo Medvladnega foruma OZN za podnebne spremembe, sprejeto oktobra 2018.

2.9 EESO podpira pristop za pripravo skupnega portfelja z 12 osrednjimi prednostnimi nalogami, ki bi usmerjale uresničevanje cilja ničelnih emisij. Zlasti opozarja na izjavo, da bodo države članice, podjetja in državljani lahko izbirali načine, s katerimi naj bi dosegli daljnosežno socialno in gospodarsko preobrazbo v vseh sektorjih, in jih prilagajali nacionalnim okoliščinam.

2.10 EESO zlasti poudarja pomen razprav na nacionalni, podnacionalni, deležniški in državljanski ravni kot načina za demokratično sooblikovanje različnih ukrepov, s katerimi se spodbuja prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo, med njimi spremembe vedenja. Take razprave bodo prispevale tudi k opredeljevanju ukrepov za pridobivanje podpore javnosti in sodelovanje civilne družbe in državljanov v skladu z nacionalnimi posebnostmi.

2.11 EESO obžaluje, da ni jasno, ali in v kakšnem obsegu bodo lahko države članice izvedbene ukrepe svobodno prilagajale svojim specifičnim razmeram. Koristno bi bilo, da bi med načrtovanim posvetovanjem podali pojasnilo o tem. Preizkus v tem pogledu je izvajanje uredbe o upravljanju energetske unije.

2.12 EESO opozarja na dejstvo, da je večino vprašanj, ki so navedena v osrednjih prednostnih nalogah, Komisija že obravnavala ali jih obravnava, EESO pa je pobe podprl in podal predloge, med njimi vzpostavitev kontaktnih forumov ter poudarjanje pomena socialnih vidikov in upravljanja.

2.13 EESO prednostne naloge podpira in poudarja, da jih je treba dojemati kot sveženj. Zlasti poudarja pomen financiranja, vlogo državljanov, proizvajalcev-odjemalcev in potrošnikov ter socialni vidik, saj nihče ne sme biti zapostavljen. Ustvariti je mogoče pozitivno sodelovanje državljanov, zlasti tako, da se jim omogoči delitev gospodarskih koristi prehoda. To lahko na primer vključuje dejavno spodbujanje deljenega lastništva pri decentralizirani proizvodnji energije iz obnovljivih virov, kot sta sončna in vetrna energija. Bistveno je, da se zagotovi sprejemanje vseh bremen, kot na primer tistih, ki se pojavijo pri določanju cen ogljika.

2.14 EESO ponovno poudarja pomen vzpostavitve in izboljšanja stikov med upravo in nedržavnimi akterji ter se sklicuje na svoje predloge za vzpostavitev koalicije politikov, uprave in civilne družbe ⁽²⁾.

3. Potreba po resnični krovnii industrijski politiki EU za prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo s pomočjo ambicioznih raziskav in inovacij, socialnega sporazuma in demokracije

3.1 Pripombe v zvezi z dvanajstimi prednostnimi nalogami

3.1.1 EESO se zaveda osnovnega pomena energetske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov za popolno razogljčenje v Evropi. To so že uveljavljene rešitve.

3.1.2 Električna energija kot dejavnik, ki prispeva k razogljčenju, ima velik potencial na več področjih, med drugimi pri ogrevanju in hlajenju (vključno s toplotnimi črpalkami, daljinskim ogrevanjem in daljinskim hlajenjem), e-gorivih ter elektromobilnosti. EESO ugotavlja, da se 55 % električne energije v Evropski uniji že proizvaja iz brezogljčnih virov (25 % iz jedrskih virov ter 30 % iz vetrnih, vodnih, sončnih in drugih obnovljivih virov), in se strinja s trditvijo v sporočilu, da je treba električno energijo v največji možni meri proizvajati iz čistih, podnebno nevtrálnih virov brez emisij.

3.1.3 EESO močno podpira razvoj decentralizirane proizvodnje energije iz obnovljivih virov, na primer z energetskimi zadrugami in proizvajalci-odjemalci ⁽³⁾. Razvoj pametnih in prožnih digitaliziranih sistemov za upravljanje povpraševanja in ponudbe v decentraliziranem elektroenergetskem sistemu na podlagi obnovljivih virov z bistvenim prispevkom proizvajalcev-odjemalcev bo imel v prihodnosti pomembno vlogo. Shranjevanje energije je ključno tudi za obsežno uporabo energije iz obnovljivih virov, saj se stopnja proizvedene energije tako na dnevni kot na letni ravni spreminja.

⁽²⁾ Mnenji EESO Vzpostavitev koalicije civilne družbe in podnacionalnih oblasti za uresničitev zavez iz Pariškega sporazuma (UL C 389, 21.10.2016, str. 20) in Prispevek nedržavnih akterjev h krepitvi podnebnih ukrepov (UL C 227, 28.6.2018, str. 35).

⁽³⁾ Mnenje EESO Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (UL C 246, 28.7.2017, str. 55).

3.1.4 EESO podpira razvoj čiste mobilnosti z alternativnimi prevoznimi sredstvi, vključno z javnim prevozom, in sicer prek alternativnih pogonskih sistemov, med njimi elektrifikacije ter trajnostnega vodika, plina in biogoriv, za vse načine prevoza, tudi za težka tovorna vozila ter ladijski in letalski sektor, ter z večjo učinkovitostjo, ki jo omogočajo digitalizacija, elektrifikacija ter sodelovalni sistemi. Tako je lahko prometni sistem boljši in učinkovitejši in ima manjši okoljski odtis. EESO zato poziva k pripravi nove bele knjige o prometni politiki, ki bi nadomestila sedanjo. Opozarja na omejene cilje zmanjšanja toplogrednih plinov za sektorje, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami, med njimi promet, o katerih se je Evropski svet dogovoril oktobra 2014 ⁽⁴⁾. Davke in dajatve, vključno z internalizacijo zunanjih stroškov, bi bilo treba uporabiti kot spodbude za večjo učinkovitost, sprejemljivi bi morali biti za vse zadevne akterje in se z njimi ne bi smelo povečati splošne ravni obdavčitve.

3.1.5 EESO se strinja, da sta konkurenčna industrija in krožno gospodarstvo EU pomembna elementa za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, vključno s prehodom na alternativna goriva ter z zajemanjem in uporabo ogljikovega dioksida. Želi si jasne omembe industrije 4.0, digitalizacije in razvoja sodelovalnega gospodarstva kot ključnih ukrepov za izboljšanje energijske učinkovitosti in zmanjšanje emisij ⁽⁵⁾. Poudarja, da je krožno gospodarstvo eden ključnih vzvodov za blaženje podnebnih sprememb in prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo. Strategije krožnega gospodarstva, kot so ukrepi za zmanjšanje vnosa izvornih materialov, izboljšanje uporabe obstoječih virov in zmanjšanje proizvodnje odpadkov, bodo bistveno prispevale k blaženju podnebnih sprememb in vzpostavitvi podnebno nevtralnega gospodarstva ⁽⁶⁾.

3.1.6 Spodbujanje trajnostnih prehranskih sistemov bo zmanjšalo emisije toplogrednih plinov, med drugim z zaščito in ustvarjanjem več ponorov ogljika. EESO ponavlja svoje stališče, da je mogoče zmanjšati vpliv prehranskih sistemov na okolje s spodbujanjem prehrane z enostavnimi hranili ⁽⁷⁾ ter sezonsko proizvodnjo in porabo hrane. Skrajšati je treba verige za distribucijo hrane in zmanjšati obseg pakiranja.

3.1.7 Evropska industrija je dokazala, da ima zmogljivosti za razvoj alternativnih virov čiste energije. Še vedno vodi v ključnih sektorjih, kot so vetrne elektrarne, vendar je izgubila prednost v drugih, kot je proizvodnja sončnih panelov, ki se je preselila iz Evrope, in sicer deloma zaradi slabih odločitev na področju javne politike, ki so jih sprejele prejšnje nacionalne vlade. Trenutno se v Evropi proizvede le 1 % litijevih baterij v primerjavi s svetovno proizvodnjo. Da bi se izognili ponavljanju takšnih napak v nastajajočih sektorjih, EESO pozdravlja pobude, kot je akcijski načrt za spodbujanje industrije baterij v EU in uresničitev načrtov za vzpostavitev evropskega zaveznitva za baterije, vključno z razvojem novih tehnologij ⁽⁸⁾.

3.1.8 EESO opozarja, da je treba standarde določati v mednarodnih forumih, kjer lahko EU prevzame vodilni položaj in s tem pridobi konkurenčno prednost.

3.1.9 EESO se strinja, da je treba k sodelovanju pritegniti druga velika in nastajajoča gospodarstva ter ustvariti pozitivni zagon. Pri tem poudarja pomen zagotavljanja poštene konkurence in enakih konkurenčnih pogojev v odnosu do tretjih držav. Ohranjanje konkurenčnosti mora biti pomemben element pri vseh pomembnih političnih odločitvah.

3.1.10 EESO opozarja na izredno veliko potrebo po naložbah ter čezmejnem in čezsektorskem sodelovanju pri načrtovanju, da bi uvedli pametna omrežja, vključno s pametnimi števci in objekti za shranjevanje energije, ki so eden temeljnih pogojev za učinkovito izvajanje obstoječih in prihodnjih načrtov omrežij ter za obvladovanje sprememb pri proizvodnji alternativnih virov energije.

3.1.11 EESO je seznanjen, da sta kot sedmi strateški gradnik predvidena zajemanje in shranjevanje ogljikovega dioksida, kar vsaj zaenkrat ostaja ključno za doseg podnebno nevtralne družbe do leta 2050, zlasti prek bioenergije z zajemanjem in shranjevanjem ogljikovega dioksida. EESO opozarja na analizo Evropskega računskega sodišča, ki je pokazala, da v okviru obstoječega financiranja EU za podpiranje zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida, kot je program NER 300, ni bil izveden noben uspešen projekt, zato obstaja veliko dvomov o tehnološki izvedljivosti tega postopka in javni podpori zanj.

⁽⁴⁾ Sklepi Evropskega sveta, 23–24.10.2014, EUCO 169/14, točke I 2.1, 2.2, 2.10–2.13.

⁽⁵⁾ Mnenja EESO Vlaganje v pametno, inovativno in trajnostno industrijo – Prenovljena strategija EU za industrijsko politiko (UL C 227, 28.6.2018, str. 70), Strateški razvoj industrijske politike do leta 2030 (UL C 62, 15.2.2019, str. 16), Evropska agenda za sodelovalno gospodarstvo (UL C 75, 10.3.2017, str. 33).

⁽⁶⁾ Poročilo organizacij Circle Economy in Ecofys: Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO Prispevek civilne družbe k oblikovanju celostne prehranske politike v EU (UL C 129, 11.4.2018, str. 18).

⁽⁸⁾ Izjava za tisk, ki jo je podal podpredsednik Maroš Šefčovič aprila 2019, in skupna tiskovna konferenca s Petrom Altmaierjem in Brunom Le Maireom 2. maja 2019.

3.1.1.2 EESO poudarja pomen naravnih ponorov ogljika, kot so gozdovi in številne kmetijske površine, ki vežejo ogljik, kot so travnine, pašniki, šotišča itd. S trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi in hkratno uporabo lesnih proizvodov, ki skladiščijo in nadomeščajo fosilne materiale in energijo, je mogoče dolgoročno blažiti podnebne spremembe ter krepiti sposobnost gozdov za prilagajanje nanje. Izkoristiti je treba zmogljivosti kmetijskih zemljišč za vezanje ogljika. Del rešitve sta trajnostno upravljanje gozdov in izkoriščanje potenciala kmetijskih zemljišč za sekvenciacijo ogljika.

3.2 Okvirni pogoji – pregled

3.2.1 EESO se strinja, da je za uspeh predvidenega preoblikovanja nujno potreben dostop do ustreznega financiranja. Bistveno je, da se pritegne dovolj javnih in zasebnih naložb. EESO zato ponovno poziva, naj se zagotovi, da bo 40 % sredstev Evropskega sklada za strateške naložbe in 40 % proračuna EU vloženi v boj proti podnebnim spremembam ter da bo v proračunu EU in vseh nacionalnih proračunih upoštevano prilagajanje na podnebne spremembe⁽⁹⁾.⁽¹⁰⁾ EESO opozarja na tesno povezavo med financiranjem raziskav in inovacij ter uvajanjem inovativnih rešitev na trgu, kot je navedeno v točkah 3.3.5 in 3.3.6.

3.2.2 EESO zato pozdravlja akcijski načrt Komisije za financiranje trajnostne rasti in z njim povezane zakonodajne predloge. Ponovno poudarja, da mora imeti zeleno financiranje pozitivno podobo, hkrati pa je treba pri vsakršnem označevanju ali referenčnih vrednostih upoštevati sektorske in lokalne posebnosti, pa tudi velikost zadevnih podjetij⁽¹¹⁾.

3.2.3 EESO opozarja na svoje oprijemljive predloge za preusmeritev financiranja k trajnostnim naložbam z okolju prijaznim dodeljevanjem sredstev⁽¹²⁾, pri čemer se kot vir financiranja uporabijo ukrepi kvantitativnega rahljanja Evropske centralne banke.

3.2.4 EESO opozarja, da je potreben nabor orodij za lažji dostop do financiranja za male akterje, da bi akterjem na vseh ravneh omogočili dostop do podnebnega financiranja⁽¹³⁾.

3.2.5 EESO še poudarja, da se tehnologije, ki so bistvene za podnebno in energijsko preobrazbo, nenehno in dinamično razvijajo, zato so potrebna redna ponovna ocenjevanja načinov in sredstev.

3.3 Raziskave in inovacije

3.3.1 EESO poudarja, da brez obsežnih raziskav in inovacij, vključno s socialnimi inovacijami, prehoda na podnebno nevtravno gospodarstvo ne bo mogoče doseči. Potrebne so najrazličnejše inovacije, med drugimi na področju novih vedenj, poslovnih modelov, družbenih norm, procesov, tehnik, trženja in tehnologij.

3.3.2 EESO ugotavlja, da Evropa predstavlja približno 7 % svetovnega prebivalstva ter ustvarja 10 % svetovnih emisij toplogrednih plinov, 20 % svetovnega BDP in 30 % svetovnih visokokakovostnih znanstvenih publikacij. Ker mora biti prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo del svetovnih prizadevanj za boj proti podnebnim spremembam, lahko EU po mnenju EESO največ naredi, če drugim državam dokaže, da je tak prehod možen in pozitiven za družbo.

3.3.3 EESO meni, da je Evropa odlična pri razvoju znanosti, vendar je ne zna uporabiti za koristne inovacije. EU in države članice bi morale bolj podpirati raziskave in inovacije v vseh svojih vrednostnih verigah, od temeljnih raziskav do komercialne uporabe, ter vanje vključiti družbene vede in humanistiko, da bi bolje razumele, kaj usmerja energetske odločitve končnih uporabnikov, med njimi MSP in državljanov.

3.3.4 Po mnenju EESO ima EU zgodovinsko priložnost, da svojim podjetjem, inovatorjem, delavcem in vlagateljem omogoči okrepitev njihove vodilne svetovne vloge na cvetočih trgih čiste energije. EU bi morala biti ambicioznejša na vseh področjih čiste energije, od energetske učinkovitosti do elektromobilnosti, da bi evropskim podjetjem zagotovila zanesljiv domači trg, na katerem bi lahko varno uvajala inovacije, pa tudi celovito industrijsko strategijo s ciljem izvažanja rešitev za čisto energijo v ostale dele sveta.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO Evropski finančno-podnebni pakt (UL C 62, 15.2.2019, str. 8).

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO Lažji dostop nedržavnih akterjev do podnebnega financiranja (UL C 110, 22.3.2019, str. 14).

⁽¹¹⁾ Mnenji EESO Akcijski načrt: financiranje trajnostne rasti (UL C 62, 15.2.2019, str. 73), in Financiranje trajnostne rasti: taksonomija in referenčne vrednosti (UL C 62, 15.2.2019, str. 103).

⁽¹²⁾ Mnenje EESO Evropski finančno-podnebni pakt (UL C 62, 15.2.2019, str. 8).

⁽¹³⁾ Glej opombo 10.

3.3.5 EESO zato poziva Evropsko komisijo, Evropski parlament in Evropski svet, naj zagotovijo, da bodo v prihodnjem večletnem finančnem okviru raziskave in inovacije na področju energije in podnebja ter, kjer je mogoče, njihova uporaba na trgu ustrezno podprti. Zato podpira poziv Evropskega parlamenta, naj se proračun programa Obzorje Evropa za programsko obdobje 2021–2027 poveča na 120 milijard EUR. Nadalje poziva k ustvarjanju sinergije med instrumenti financiranja EU, med katerimi so program Obzorje Evropa, instrument za povezovanje Evrope, inovacijski sklad, strukturni skladi, ITER, program Euratoma za raziskave in usposabljanje, program Erasmus ter orodja, ki jih upravljata Evropska investicijska banka in Evropski investicijski sklad.

3.3.6 EESO pozdravlja predlog za vzpostavitev nalog na področju raziskav in inovacij, kar bi olajšalo usmerjanje raziskav in inovacij k projektom za obravnavo družbenih izzivov, vključno s preходом na podnebno nevtravno gospodarstvo. V zvezi s tem poziva Evropsko komisijo in Svet, naj vzpostavita poseben projekt, v okviru katerega bi 100 evropskih mest do leta 2030 doseglo podnebno nevtravnost. S tem bi Evropejcem pokazali, da je prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo mogoč in da se z njim lahko izboljša kakovost življenja vseh. Poleg tega bo imela Evropa pri tem priložnost za konkretno sodelovanje z mesti z vsega sveta, začenši z mesti vzhodnega partnerstva in Unije za Sredozemlje, ki se bodo lahko zgledovala po evropskih izkušnjah.

3.3.7 EESO pozdravlja predlog za ustanovitev evropskega sveta za inovacije. Želi, da ta na podlagi izkušenj z že obstoječimi orodji, med njimi Evropskim inštitutom za inovacije in tehnologijo, postane glavno orodje EU, ki bo inovacijam, ki so ključne za prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo, zagotavljal potrpežljivi kapital, ki dopušča tveganje. Nacionalnim zagonskim podjetjem lahko pomaga, da se razvijejo v vodilna evropska podjetja, namesto tega, da jih kupijo ameriški in azijski tekmeči.

3.3.8 EESO v zvezi s tem opozarja na kritično vlogo regionalnih in lokalnih skupnosti pri obravnavi podnebnih izzivov ter povečanju prilagodljivosti in odpornosti na načine, ki bodo neposredno vplivali na lokalne možnosti za obsežno preobrazbo. Številne skupnosti so začele ukrepati že na lastno pobudo in uspešno sodelujejo pri rešitvah, ki so potrebne. EESO poudarja vlogo otokov v EU, med njimi najbolj oddaljenih regij, kot potencialnih inovatorjev politike podnebne nevtravnosti EU in drugih držav.

3.4 *Skupno oblikovanje socialnega sporazuma za prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo*

3.4.1 EESO meni, da bi morale vse evropske, nacionalne in podnacionalne institucije okrepiti podporo za prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo. Zaradi upravičenih pomislekov delavcev v premogovništvu v številnih državah EU in nedavnih socialnih gibanj v Franciji je še bolj očitno, da je treba pokazati, da bi moral biti prehod k okoljsko vzdržnejši družbi hkrati tudi prehod k demokratičnejši in socialno pravičnejši družbi.

3.4.2 EESO meni, da Evropa potrebuje socialni sporazum za prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo, o katerem se morajo dogovoriti EU, države članice, regije, mesta, socialni partnerji in organizirana civilna družba ter s tem zagotoviti, da zaradi prehoda ne bo nihče zapostavljen.

3.4.3 EESO meni, da mora Evropska unija zagotoviti ustrezno financiranje za podporo delavcem, ki jim zaradi prehoda na podnebno nevtravno gospodarstvo grozi izguba zaposlitve. Poziva Evropsko komisijo, Evropski parlament in Svet, naj zagotovijo, da bosta Evropski socialni sklad in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji ustrezno oblikovana in financirana za obravnavo izzivov tega prehoda. S tem bi Evropa pokazala, da namerava zagotoviti, da ob prehodu nihče ne bo zapostavljen.

3.4.4 EESO meni, da se lahko znanja in spretnosti delavcev v podnebno nevtravnem gospodarstvu močno razlikujejo od sedanjih znanj in spretnosti številnih delavcev. Prilagoditi je treba programe izobraževanja in usposabljanja ter zagotoviti, da bo prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo vključen med sedanje in prihodnje možnosti za usposabljanje delavcev. Na ta način se bodo evropski delavci hitreje prilagodili in razvili nove spretnosti.

3.4.5 EESO meni, da je prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo priložnost, da se mladim Evropejcem, med njimi brezposelnim, zagotovijo delovna mesta, zato poziva Evropsko komisijo, naj na podlagi pilotnega projekta Erasmus Pro oblikuje zeleni program Erasmus Pro, pa tudi druge projekte, s katerimi bi lahko v rastoče sektorje podnebno nevtravnega gospodarstva (npr. trajnostno kmetijstvo, krožno gospodarstvo, ravnanje z odpadki, energijska učinkovitost, proizvodnja energije iz obnovljivih virov) pritegnili več mladih, in sicer tako, da bi povečali privlačnost in izboljšali delovne pogoje takih delovnih mest.

3.4.6 EESO meni, da je prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo priložnost za izkoreninjenje energijske revščine v Evropi ter izboljšanje kakovosti življenja, ustvarjanja delovnih mest in socialne vključenosti. Evropska unija bi morala vsem Evropejcem zagotoviti enak dostop do osnovnih energetskih storitev. Na podlagi ugotovitev evropske opazovalne skupine za spremljanje energijske revščine bi bilo treba v sodelovanju z deležniki, med njimi potrošniškimi organizacijami, oblikovati evropski akcijski načrt za izkoreninjenje energijske revščine, s katerim bi zagotovili, da bi bili javni ukrepi vedno bolj usmerjeni v odpravljanje temeljnih vzrokov energijske revščine. EESO poudarja, da je treba preiti z blažilnih na preventivne ukrepe, kot je prenova starih stavb v neto ničenergijske stavbe. Socialne tarife in energetska čeki so lahko le začasni ukrepi, ki bi jih bilo treba postopoma nadomestiti z mehanizmi, kot so subvencije za prenavo obstoječih stavb v neto ničenergijske stavbe in nakup električnih avtomobilov.

3.4.7 EESO poziva države članice, naj bolje priznajo in podprejo občutek lastništva med državljani in skupnostmi za vse lokalne pobude, ki so potrebne za vzpostavitev podnebno nevtralnega gospodarstva, med drugimi pobude za spremembo vedenja in lokalno proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Pri mehanizmih podpore in reformah trga energije bi bilo treba omogočiti, da lokalne skupnosti dejavno sodelujejo pri proizvodnji energije ter imajo pravičen dostop do trga energije. Državam članicam, ki nimajo institucionalnih zmogljivosti, bi bilo treba dejavneje pomagati.

3.4.8 EESO pozdravlja cilj Evropske komisije, da bi do leta 2030 zmanjšala število prezgodnjih smrti zaradi onesnaženosti zraka za polovico (v letu 2015 je bilo prezgodnjih smrti v Evropi 400000). Meni, da bi moral boj proti onesnaženosti zraka postati prednostna naloga politike EU in vseh držav članic. Okrepiti je treba regulativne ukrepe za zmanjšanje emisij onesnaževal zraka, ki jih oddajajo vozila in elektrarne. Evropska komisija bi morala k sodelovanju še bolj pritegniti organizacije civilne družbe, zlasti združenja za zaščito otrok in starejših, saj je za ti skupini evropskega prebivalstva tveganje bolezni in smrti zaradi onesnaženosti zraka največje.

3.4.9 EESO je trdno prepričan, da je oblikovanje socialnega sporazuma za prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo bistveno, da se zagotovi pozitivno sodelovanje državljanov pri konkretnih ukrepih za tak prehod.

3.5 *Demokracija in upravljanje*

3.5.1 EESO se strinja s pomenom vloge državljanov in regionalnih in lokalnih oblasti ter sodelovanja državljanov, kot je predvideno v okviru dialogov z državljani. V luči zelo razširjenega gibanja mladih poziva Evropsko komisijo in države članice, naj vzpostavijo dialog tudi z njimi.

3.5.2 EESO pozdravlja mnenje Komisije, da so za čisto mobilnost potrebne spremembe v vedenju posameznikov in podjetij. Meni, da to velja za vse sektorje, ki so povezani s prehodom na podnebno nevtralnno gospodarstvo, vključno z energijo, stanovanji, kmetijstvom in hrano. Poudarja, da morajo predvidene daljnosežne spremembe, med njimi spremembe vedenja in življenjskega sloga, sprejeti vsi vpleteni.

3.5.3 EESO meni, da obstoječi postopki svojemu namenu še ne ustrezajo dovolj, da bi jih državljani sprejeli. Poudarja, da bi si morala Evropska komisija ne le prizadevati za socialno sprejemljivost energijskega prehoda, ampak bi morala tudi zagotoviti, da ima demokratično in družbeno podporo.

3.5.4 EESO na podlagi uredbe o upravljanju energetske unije predlaga vzpostavitev stalnega dialoga z državljani, ki naj bo obvezen del pri pripravi vseh pomembnih političnih odločitev in zakonodaje EU, povezanih s podnebnimi spremembami. Pomembna elementa takega dialoga, ki bi moral biti blizu državljanom, bi morala biti preglednost in odgovornost. Zato bi bilo treba dialog prek spleta, četudi je potreben, dopolniti s srečanji in neposrednim stikom s splošno javnostjo. Ustrezno bi ga bilo treba financirati, zagotoviti osebje zanj, za njegovo prepoznavnost pa bi moral poskrbeti zanj pristojni podpredsednik Evropske komisije.

3.5.5 EESO meni, da morajo EU in države članice oblikovanje energetske politike bolj demokratizirati, in sicer z orodji, kot je posvetovalno anketiranje, ter s sistemskim sodelovanjem in potrebnimi viri, da bi lahko organizirana civilna družba sodelovala pri pripravi in izvajanju nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov.

3.5.6 EESO ugotavlja, da imajo regije in lokalne oblasti ključno vlogo pri uresničevanju podnebne in energetske politike ter spodbujanju vedenja, potrebnega za njeno učinkovito izvajanje. Opozarja na pobude Konvencije županov in poziva Komisijo, naj podpre podobne pobude in vzpostavi stalen mehanizem posvetovanja, ki bo temeljil na dialogu „talanoa“⁽¹⁴⁾. To vključuje evropski dialog o nedržavnih podnebnih ukrepih, h kateremu je pozval EESO.

⁽¹⁴⁾ <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>

3.5.7 EESO ponovno poziva k vzpostavitvi evropske službe za informiranje o energiji, ki bi lahko zagotavljala neomejen dostop do kakovostnih podatkov, oblikovala enotno vstopno točko za vse zbirke podatkov, potrebne za ocenjevanje napredka energetske unije, z deležniki oblikovala predpostavke za različne scenarije, zagotovila odprtokodne modele za preizkušanje različnih predpostavk in preverjala skladnost med različnimi napovedmi. Rezultati njenega dela bi morali biti prosto dostopni vsem nosilcem odločanja, podjetjem in splošni javnosti.

3.5.8 EESO poziva Evropski parlament, naj ustanovi neodvisni odbor EU za podnebne spremembe, ki bo zadolžen za pripravo znanstvenih ocen in oblikovanje političnih priporočil. Nadalje poziva države članice, kjer tovrstni odbori še ne obstajajo, naj jih ustanovijo na nacionalni ravni in ob upoštevanju nacionalnih posebnosti zagotovijo, da bodo poročali nacionalnim parlamentom in nacionalnim ekonomsko-socialnim odborom.

V Bruslju, 20. junija 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER
